

THEMA: ZIEK EN GEZOND

Column Healing Baltimore – 4

Knokken voor je cliënt – 5

Dokter Vos – 6

Uit de kerkenraad – 7

Foto's van een vakantie – 8

Collectiebestemmingen – 10

Agenda – 11

Kerkdiensten – 12

Lied van de maand – 12

*Hôtel Dieu te Beaune,
de binnenplaats
van het ziekenhuis*

Ziekenzorg

Door Henk Leegte

We waren er speciaal voor gaan logeren in de buurt, bij het stadje Beaune, midden in het Bourgondische land tussen de wijnranken, vlak bij de snelweg naar het zuiden. In het hart van Beaune staat een bijzonder middeleeuws gebouw, het Hôtel Dieu dat om precies te zijn in 1442 werd gebouwd door kanselier Rolin, die werkte in dienst van de Bourgondische hertog Filips de Goede. We hadden geluk: de zon scheen op de geglazuurde tegels van het dak. Er was met liefde een aandacht aan dit 'eerste ziekenhuis ter wereld' gebouwd, dat kon je zo wel zien. En er was ook met liefde in gewerkt, ook dat zag je meteen toen je binnenkwam. Wij waren gekomen voor een schilderij van Rogier van der Weyden, dat daar in de grootste ziekenzaal hing. "La grande chambre des pauvres", heet die zaal, 72 meter lang, 14 meter breed, en maar

liefst 16 meter hoog. Een ziekenzaal die er uitziet als een kerk. Aan weerszijden van de muren staan een soort beddenkoetsen, met rood laken omgeven, waar de zieken in lagen. Je lag in je eentje in zo'n bed, of als het erg druk was met z'n tweeën. Wanneer je ging sterven werd je geïsoleerd. Niet omdat het zo eng was dat iemand ging sterven, maar dan mocht je achter de oven liggen bij de keuken, waar het warmer was.

Op kosten van Rolin (die door deze gift aan de samenleving op zijn oude dag iets goeds wilde doen, om zijn vele minder goede daden in dienst van de hertog te compenseren) werd je er liefderijk verpleegd door dappere nonnen met grote gevleugelde kappen op. Het was niet helemaal duidelijk of

deze engelen net geland waren, of dat ze op het punt stonden naar de hemel op te varen. Vanuit je bed had je uitzicht op het altaar, zo kon je de mis volgen, en na afloop kwam de priester langs met onze lieve Heer. En de nonnen zongen dan in het koor. Medisch gezien konden die nonnen natuurlijk niet zoveel. Een beetje verplegen, aderlaten, darmspoelen en medicijnen bereiden uit eigen kruidentuin. En verder zingen en bidden. Het gaf een dubbel gevoel, de primitieve toestanden van weleer, en je werd je dan ook danig bewust van de gigantische vorderingen van de medische wetenschap. Maar toch. Ik moest er toch over nadenken of die vijf eeuwen tussen nu en toen ons alleen maar winst hebben gebracht.

Lees verder op pagina 2

De grote ziekenzaal van het Hôtel Dieu

Rogier van der Weyden: 'de aartsengel Michaël weegt de zielen', detail van het altaarretabel 'het Laatste Oordeel', Hôtel Dieu te Beaune

Als je werd binnengebracht in dat hospitaal, werd je bij binnenkomst door één van die vliegende nonnen opgewacht, en meteen naar het biechthokje gebracht. En ik dacht meteen bij mezelf: "Zo zie je maar weer. Goed dat wij protestanten de biecht hebben afgeschafft. Zal je me daar als doodziek mens bij de poort komen, mag je eerst je zonden biechten". Daarna word je in bed gelegd, maar je wordt onmiddellijk opnieuw gemanipuleerd, want of je wilt of niet, je kijkt uit op het altaar. En daarachter het retabel, een groot schilderij – een preek in plaatjes – toegeschreven aan Rogier van der Weyden – voorstellende, ja, wat zou je denken? Wat zou deze kunstenaar aan de zieke in het Hôtel Dieu, dit gasthuis Gods, voor ogen willen houden? Nou, hou je vast: een afbeelding van het Laatste Oordeel. Het einde der tijden is aangebroken, bazuinen schallen, de aarde scheurt en de graven gaan open.

Je ziet de doden herrijzen, en nu treden

ze voor de rechterstoel. De aartsengel Michaël hanteert zorgvuldig de weegschaal, en Maria zit er naast. "Heilige Maria, Moeder van God, bid voor ons zondaars, nu en in het uur van onze dood en in het uur van het Laatste Oordeel". Maria zit daar, en bidt voor ons zondaars. Sommigen varen ten hemel op, en anderen dalen ter helle neer. Nou ja, dat is eigenlijk veel te mooi gezegd, want het is gruwelijk wat daar gebeurt. Duivels met hooivorken prikken en martelen de verdoemden in de poel des verderfs, en jammerend verdwijnen ze in de diepte.

En dáár had je dus met je zieke kop de godganse dag het uitzicht op! In dat Hôtel Dieu! Bezoekers uit de 21-ste eeuw schudden het hoofd, en pezen door naar de stranden van het zuiden, waar de Eeuwige dagelijks zijn zon doet opgaan over bozen en goeden. Maar als je iets meer de tijd zou nemen om na te denken en stil te staan, en je best zou doen om iets opener en ontvankelijker te kijken,

zou het kunnen dat je misschien wel meer wordt getroffen door onze primitiviteit dan de hunne, van lang geleden. Over die biecht kun je natuurlijk makkelijk allerlei lelijks vertellen. Hoe de kerk daarmee gemanipuleerd heeft, hoe het steeds verder werd uitgehold tot er eigenlijk niets meer van over was. En ik weet ook hoe er tot op de huidige dag onder dreiging van hel en verdoemenis, gehoorzaamheid en groepstrouw worden afgedwongen in sommige kerken, en authentiek geloof belemmerd. En ook weet ik hoe tussen zonde en ziekte al te simpel en lichtvaardig en rechtlijnig verbanden zijn gelegd.

De vraag naar zonde en ziekte is van alle tijden. Verbijsterd als we zijn door het lijden, zoeken mensen naar verklaringen om toch enige zin aan de zinloosheid te kunnen ontdekken. "Het is godsgruwelijk wat ons overkomt, maar als het Gods wil is, is het tenminste nog Gods wil". Ze hebben de vraag ook aan Jezus gesteld: "Zeg Jezus, deze blindgeborene,

Foto's: Henk Leegte.

Rogier van der Weyden: 'de opstanding der doden', detail van het altaarretabel 'het Laatste Oordeel', Hôtel Dieu te Beaune

heeft hij nou gezondigd, of z'n ouders? Hoe zit dat nou eigenlijk?

Jezus antwoordt op deze vraag dat noch hij, noch zijn ouders gezondigd hebben, maar dat de werken Gods in hem openbaar moeten worden. De mensen proberen te verklaren, maar een verklaring wordt niet gegeven. Jezus voelt niet zoveel voor de theologie van de straffende God die lijden zendt als straf op de zonde. (Een theologie die trouwens ook zeker van invloed is geweest daar in Beaune. Met z'n biechthokjes en Laatste Oordeel.) Een mens kan zich erover verheugen dat Jezus van deze slechte theologie zo ondubbelzinnig afstand neemt. Maar tegelijkertijd kun je er ook een beetje treurig van worden dat we álle theologie hierover lijken te zijn kwijtgeraakt.

In onze dagen weten we heel goed dat er best vaak een verband bestaat, misschien wel vaker dan we denken,

tussen iemands leven en zijn ziekte. Maar met die wetenschap doen we vaak niet zoveel. De nonnen in het Hôtel Dieu hadden er alleen maar een vermoeden van. Maar met dat vermoeden deden ze iets. Want wat betekenen die biechtstoel en dat heilige stripverhaal op de muren nou anders dan een uitnodiging aan een ziek mens om zijn leven ter hand te nemen, en het goede en het kwade voor Gods aangezicht te wegen? Wat is het anders dan een vraag om je te bezinnen op je staat en je stand? Of de weg die je gaat tot heil voert, of tot verderf? Of je ziekte alleen maar lot is, of ook daad? In onze eeuw doen we wijsneuzig over 'de eenheid van lichaam en ziel', maar intussen halen we ze uit elkaar. Maar in het Hôtel Dieu te Beaune zie je hun onverbreekelijke eenheid in de ziekenzaal die tegelijkertijd een kerk is. Bij de Eeuwige te gast. En je wordt vriendelijk maar dringend gevraagd om erover na te denken wat dat misschien wil zeggen. Want ziekte vraagt ook om bezinning,

en geeft daar gelegenheid voor. Zoals ook vakantie een mens gelegenheid geeft om van een afstandje je leven te beschouwen, als het ware van bovenaf, meekijkend met de Eeuwige. Ook al heb ik natuurlijk liever vakantie dan ziekte.

Die nonnen, die wisten weinig tot niets van ziekten. Maar ik weet wel bijna zeker dat ze mensen beter hebben gemaakt.

Healing Baltimore

Door Karen Lammers

Baltimore is een weerbarstige stad en het leed dat zwaar als een droeve nevel over de stad hangt, de pijn en de rauwheid, waren voor mij althans een loden last.

Als je een auto hebt en geld genoeg, kun je de confrontatie met deze pijnlijke realiteit grotendeels vermijden. Vanuit huis stap je je auto in en rijd je naar je bestemming en weer terug. Wie een stad daarentegen wil leren kennen, geen auto heeft en alles met openbaar vervoer, wandelend of per taxi doet, zoals ik destijds, komt in aanraking met de Baltimorese realiteit van veel, meestal Afro-Amerikaanse, medeburgers. Uitzichtloze werkloosheid, armoede, ongelijke kansen en daaruit voortvloeiend psychisch en lichamelijk lijden zoals verslaving, ziekte en onveiligheid. Ongerustheid over de altijd aanwezige onveiligheid, die beperkingen oplegt in je doen en laten, beïnvloedt het dagelijks leven verregaand.

Daarbij zijn er ook bestuurskundige fouten gemaakt, die enorme schade hebben toegebracht aan de leefbaarheid van de stad en die om onbegrijpelijke redenen ongelofelijk moeilijk te herstellen zijn. Van dit alles zou je moedeloos worden ware het niet dat dat geen optie is als je er woont, want dan moet je moed houden en doorgaan. Een van de ongewissheden van de stad is dat ze opgedeeld lijkt te zijn in onveilige en veilige blokken, die ongemerkt in elkaar overgaan. Om ergens te komen moet je bijna altijd door een

onbegaanbaar gebied en je moet weten waar die gebieden zich bevinden, want met het oversteken van een straat kun je plots in probleemgebied zijn.

Nu eindelijk, een aantal jaren later, maken deze zwaarmoedige herinneringen meer plaats voor herinneringen aan de moedige, opbouwende mensen in deze stad en hun initiatieven die niet anders dan wonderbaarlijk helend en vooruitstrevend te noemen zijn, en denk ik met meer compassie en zelfs met een zekere warmte terug aan Baltimore en mijn tijd in de stad. Want hoe gehavend deze stad ook is, het is ook de stad waarin ik de sterkste helende krachten heb ervaren.

In Baltimore kwam ik in aanraking met yoga, healing hypnose en Reiki.

Een van de twee grote universiteiten en medische centra die Baltimore rijk is, de Universiteit van Maryland (naast Johns Hopkins) is zeer vooruitstrevend op het gebied van het integreren van healing-methoden in de reguliere geneeskunde. Tot dusver heb ik op geen enkele andere plek dergelijke succesvolle initiatieven meegemaakt. Brian Berman zette er in 1991 een programma op, dat is uitgegroeid tot het huidige 'Center for Integrative Medicine'. Er wordt onderzoek gedaan om mindbody interventies beter te begrijpen. Er wordt, onder andere, vorm gegeven aan een baanbrekende samenwerking met het shock-

trauma centrum van de Universiteit van Maryland, onder leiding van Thomas Scalea. Aanvankelijk werd er begonnen met acupunctuur, vervolgens werden er mindbody technieken, zoals visualisatie, klankschalen en Reiki, toegevoegd om een healing space te creëren. Verpleegkundigen worden in deze technieken opgeleid. De resultaten zijn zo uitzonderlijk goed gebleken voor de betrokkenen, voor patiënten, verpleegkundigen en artsen, dat men verder gaat met ontwikkelen.

En dan Henry Wong, die 'An die Musik', een heilzame ontmoetingsplaats vol van jazz en (hedendaagse) klassieke muziek, oprichtte. Het is een klein en eenvoudig doch sfeervol zaaltje, waar gerenommeerde artiesten graag spelen omdat het puur om de muzikale ervaring en educatie gaat en waar ook de leerlingen van het Peabody conservatorium in Baltimore spelen omdat hij het van belang vindt 'dat plaatselijke mensen plaatselijke gezichten op het podium zien'.

Zo heelt de tijd de wonden en heb ik Baltimore in mijn hart gesloten. Het zou me niet verbazen als we nog heel veel kunnen leren van Baltimore en zijn pioniers en het zou me verblijden als we dat ook zouden doen.

Verder lezen:

- Daniel Redwood. *Integrative Medicine at the University of Maryland. Interview with Brian Berman, MD. Topics in Integrative Health Care 2013, Vol. 4(1).*
- Phyllis Hanlon. *Holistic Medicine Team promotes Integrative Care. Massage Magazine, 2015.*
- University of Maryland Medical Center (UMMC) Videos; *Relax and listen to the Singing bowls by Donna Audia, RN, HN-BC (youtube.com/watch?v=ej-01XRHCc8)*
- John Lewis. *Culture Club. For 15 years, Henry Wong and An die Musik have been quietly making music history in Mt. Vernon. Baltimore Magazine, September 2019.*

Knokken voor je cliënt

Door Anne Marie Vaalburg

Sinds februari begeleid ik stagiaires in opleiding tot verpleegkundige. Ik was nog maar een paar weken aan het werk in deze nieuwe functie toen de verpleeghuizen waar de stages plaatsvonden ook geconfronteerd werden met Corona en maatregelen moesten nemen. De eerste weken waren we vooral bezig met de situatie van de stagiaires zelf of ze zich voldoende veilig voelden bijvoorbeeld. Ook zij hebben soms kwetsbare familieleden of zijn zelf kwetsbaar. Vanuit de opleiding was er de wens de stage zoveel mogelijk door te laten gaan. Er is een tekort aan verpleegkundigen en iedere afgestudeerde verpleegkundige helpt dat tekort een beetje op te lossen. Ook de verpleeghuizen wilden graag dat de stagiaires bleven, maar net als in de rest van het land was er onduidelijkheid over de beschermende maatregelen. Dat er een tekort was was snel duidelijk, dat leverde ook scheve ogen op tussen collega's onderling. Voor mij als docent aan de zijlijn was het soms lastig. Enerzijds is de realiteit van het verpleegkundig beroep dat je met besmettelijke ziektes te maken krijgt, dus zag ik het als mijn rol om hen te helpen vol te houden. Anderzijds mag je van de werkgever verwachten dat er voldoende beschermende middelen worden geboden, en nam ik de zorg van de stagiaires daarover ook serieus.

Later in de crisis kwam er bij de stagiaires meer aandacht voor de impact van de 'geen bezoek' regel voor de cliënten die zij verzorgden. Drie van hen hebben daar in de vorm van een project met cliënten wat diepgaander over doorgepraat. Het verdriet onder de cliënten was groot en de redenen daarvoor divers. Een cliënt kon de ruzie met haar dochter niet goed oplossen, een andere cliënt kon haar terminale zoon niet goed bijstaan, weer een ander ervoer grotere eenzaamheid doordat ze slecht Nederlands sprak en nu, op de telefoontjes van haar zoon na, aangewezen was op moeizamer contact met Nederlands sprekkenden.

Wat langer gelezen schreef ik een werkboek voor verpleegkundigen met daarin als handvat de drie K's:

Ken je je cliënt?

Kom je er samen uit?

Knok je voor je cliënt?

Die drie K's waren ook hier weer van toepassing. Uit die gesprekken werd duidelijk dat verplegen

altijd maatwerk is. De stagiaires werkten op een geriatrische revalidatieafdeling en de impact op en de reactie van de cliënten op het ontbreken van steun door bezoek, was zeer divers. De ene cliënt verloor door het gebrek aan bezoek alle motivatie om te oefenen en was het bed niet uit te praten, terwijl een ander alles op alles zette om zo snel mogelijk weer naar huis te gaan. Ieder van hen had daarom andere zorg nodig.

De K van *Kom je er samen uit* gaat over om kunnen gaan met richtlijnen en regels. Vanuit je professie weet je dat een bepaalde aanpak de voorkeur heeft, bijvoorbeeld iemand pas naar huis laten gaan, als het qua lopen en zich redden in huis ook echt veilig en verantwoord is. De cliënt die extra snel naar huis wilde, was eigenlijk nog niet helemaal uitgerevalideerd. Dan moet je daarover in gesprek met de cliënt en de familie. En er samen uitkomen. Met wat extra hulp en maatregelen kon zij toen toch gaan.

De stagiaires werden ook geconfronteerd met morele dilemma's. Voor sommige cliënten was de quarantaine door hun cognitieve of mentale situatie nauwelijks op te brengen, een cliënt met een delier bijvoorbeeld of een cliënt met psychoses. Over wel of niet versoepelen van regels in dit soort situaties spraken we regelmatig.

En als je dan als verpleegkundige van mening bent dat de regels versoepeld moeten worden, dan komt het soms aan op *knokken voor je cliënt*. Dan ben je in een team met artsen en andere professionals als verpleegkundige ook de belangenbehartiger van de cliënt.

Eén van de cliënten van mijn stagiaires zat graag op het balkon van de afdeling. Na een onverwachte ziekenhuisopname kwam ze terug op de afdeling en moest ze twee weken in quarantaine op haar kamer. Dit was voor haar mentaal bijna niet op te brengen, naast de eenzaamheid van het missen van haar zoon. Mevrouw ervoer het opgesloten zijn letterlijk als beestachtig, ze voelde zich een dier in een hok en werd er heel opstandig van. Mijn stagiaire heeft zich ervoor ingezet dat mevrouw toch op het balkon mocht zitten. Soms vraagt het even knokken voor het maken van een uitzondering, maar als verpleegkundige weet je dat het juist voor de gezondheid van je cliënt belangrijk is dit gevecht aan te gaan. En zo kun je dan het verschil maken.

Ziek en gezond

Dokter Vos

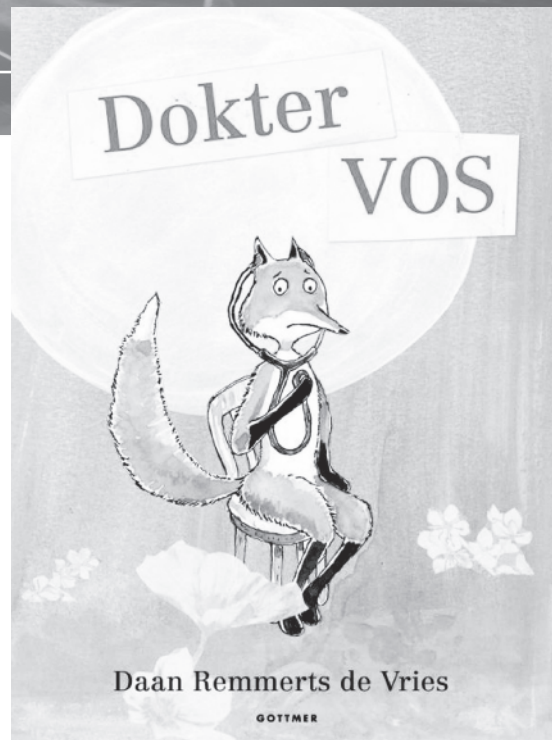
Door Albertine Wendte-Voncken

Het afgelopen half jaar was voor ons huisartsen een ongelooflijk heftige, maar ook interessante tijd. Er ontstond een ziektebeeld dat we niet kenden en waar elke dag nieuwe informatie over kwam. Patiënten reageerden anders dan we gewend waren: het ziektebeeld was bijzonder, mensen konden in korte tijd heel ziek worden; maar ook het overige gedrag verbaasde me: mensen die nooit belden spraken we ineens heel vaak en onze veelbellers waren lange tijd stil. We groepeerden ons met de collega's in virtuele groepen wat ook heel steunend was. En iedereen probeerde op zijn eigen manier rustpunten te vinden in de waan van de dag.

Ik ben altijd erg geïnteresseerd in gezond gedrag. Ik kan met pillen van alles proberen te veranderen, maar veel vaker leidt gedragsverandering tot een betere gezondheidstoestand. Helaas is het veranderen van gedrag veel moeilijker dan het dagelijks slikken van een pil en dát is al zo lastig. Ik schreef daar ook al eerder over in *IdA*. In april van dit jaar schreef ik over *Dokter Me Di Cin* en vorig jaar maart schreef ik over *De Geheime Tuin*. Beide boeken gaan over de heilzame effecten van buitenlucht en bewegen en ook over vriendschap en nabijheid.

Afgelopen tijd hebben veel mensen het moeilijk gehad. Velen zijn binnen gebleven en hebben minder bewogen en velen hebben de nabijheid van anderen gemist. We zijn als mensen toch sociale dieren en hebben behoefte aan nabijheid en lichamelijk contact en juist dát was wat we moesten laten. Dat heeft iedereen moeilijk gevonden. Hoeveel invloed het heeft gehad op het welbevinden en de gezondheid van mensen weten we nog niet. Ik begrijp dat dat nog onderzocht wordt. De maatregelen hebben gelukkig wel geholpen om de eerste golf in te dammen. Ik was behoorlijk opgelucht toen de ziektegevallen in de praktijk verminderden en tegelijkertijd ook de cijfers van het RIVM over besmettingen en opnames daalden. Ik ben benieuwd wat de komende tijd ons zal brengen wanneer de gewone verkoudheid en griep gemengd zullen raken met corona. Het zal een uitdaging zijn om de ene van de andere snotneus te onderscheiden. Het zal de komende tijd nog wat drukker worden denk ik. Maar ik heb geleerd van de eerste periode dat je het leven met één dag tegelijk moet leven en ook genoeg ruimte voor jezelf moet maken.

Ik prees me gelukkig dat ik in die eerste golf mocht blijven werken toen iedereen thuis kwam te zitten. Het was bijzonder om in het begin door een uitgestorven stad te rijden en het voelde als een privilege, hoewel het ook wel spannend was, omdat je niet wist wat je te wachten stond. Het was ook fijn om een duidelijke rol te hebben in de wereld die ineens op zijn kop stond. Ik vond het ook fijn om te blijven werken, omdat ik er van houd om te zorgen voor mensen.

Vos houdt er ook van om te zorgen voor mensen. Daarom hangt hij een bordje op: "dokter Vos maakt u beter", hij richt een kamer in en wacht tot er zieke mensen langs komen, maar de hele dag komt er niemand. Dat is best teleurstellend. De volgende dag graaft hij een gat in de grond in de hoop dat er iemand in valt die hij dan kan beter maken, maar helaas. Als hij kijkt wat er mis is met de kuil valt hij er zelf in. Strompelend naar zijn praktijk gaat hij in zijn eigen wachtkamer – per ongeluk – op een sprinkhaan zitten. Die verwondt daarbij een poot. Gelukkig kan Vos de poot verbinden, maar mama sprinkhaan kan met de poot in het verband niet meer voor haar zeventien kleine sprinkhaankindjes zorgen ... . Die taak neemt Vos op zich en aan het einde van de dag voelt hij zich een stuk beter en zijn patiënt ook.

Daan Remmerts de Vries schreef en illustreerde dit boek, uitgegeven door Gottmer. Het zijn mooie illustraties met gemengde technieken, zowel kroontjespen als aquarel. Op sommige platen zijn er ook stukjes bedrukt papier gebruikt. Het is niet te zoetsappig, want Vos is ook een beetje stout, maar uiteindelijk komt het goed en zit moeder sprinkhaan heerlijk te rusten in de zon met haar poot in het verband kijkend naar Vos die de kleine sprinkhaantjes voorleest. Het is een fijn boek om voor te lezen en van harte aanbevolen. Het is net uit, dus goed verkrijgbaar bij je lokale boekwinkel. Lieve mensen, blijf lekker naar buiten gaan, blijf bewegen en blijf vooral gezond, maar als je toch ziek wordt wees getroost dat er altijd een dokter Vos is om voor je te zorgen.

Berichten vanuit de Kerkenraad – vergadering 9 juli

Diensten in het coronatijdperk – De Kerkenraad verheugde zich mét de gemeente over de heropenstelling van de kerk op 5 juli. Het was een spannende dag voor ons allen: een verheugend weerzien met elkaar, en het in het ‘echt’ beleven van de voorzorgsmaatregelen en aanpassingen die in de voorafgaande maanden getroffen waren. Gelukkig bleek alles grotendeels goed uitgewerkt te zijn en konden we met zijn allen prettig en veilig samen zijn – zowel in de Singelkerk als in Noord. Natuurlijk waren er ook verbeterpunten, en die zijn in de Kerkenraadsvergadering uitvoerig besproken. Sindsdien heeft er een aantal goed lopende zomerdiensten plaatsgevonden, die elke keer zorgvuldig voorbereid en uitgevoerd werden. We blijven er natuurlijk ook alles aan doen om de diensten in een zo veilig mogelijke omgeving te houden.

Online diensten – Daarnaast is de mogelijkheid om onze diensten blijvend online aan te bieden aan de orde gekomen. Immers, publicatie op een platform als

kerkdienstgemist.nl is redelijk simpel te organiseren, goed in de hand te houden en het zou tegemoetkomen aan de wens van onze gemeenteleden die niet in staat zijn de diensten fysiek bij te wonen. Ook kan de vergroting van ons bereik een grotere betrokkenheid bij overige belangstellenden opleveren en zijn er gemeenteleden die het op prijs stellen de dienst nogmaals te beluisteren. Er kleeft echter ook een aantal nadelen aan waar de Kerkenraad zich terdege over wil buigen. Zo is het de vraag of het delen van de diensten, waarin toch geregeld mensen met naam en toenaam worden genoemd, in verband met de privacy wel zo wenselijk is. Ook leent de intieme setting van de dienst, anders dan bij een vooraf opgenomen preek, zich misschien niet zo goed voor wereldwijde openbaarmaking. En tot slot: het is toch uiteindelijk de bedoeling dat wij een dienst gezamenlijk en in de kerk beleven, en niet individueel, thuis. De Kerkenraad meent dat we hier ons nader op moeten bezinnen en dat de stem van de voorgangers zwaar weegt. Het onderwerp komt in een volgende vergadering dus wederom aan bod.

Voordracht kerkenraadslid

De vacaturecommissie heeft voorgedragen als nieuw lid van de kerkenraad per 1 oktober 2020 br. Oldrik Verloop. Dit mede ter voorziening in de vacature van br. Pieter de Graaff, die kortgeleden is teruggetreden als lid van de kerkenraad.

Oldrik Verloop is vele jaren lid van de gemeente; hij woonde enige tijd in het buitenland. Nu woont hij in Noordwijkerhout.

De kerkenraad maakt de voordracht hierbij met genoegen bekend.

Zoals bepaald in artikel 20 van het Huishoudelijk Reglement van de VDGA kan iedere groep van ten minste 10 leden van de gemeente aan de kerkenraad andere kandidaten opgeven, gedurende twee weken na het verschijnen van dit blad.

Bedoelde opgave dient door alle voorstellers ondertekend te zijn en vergezeld te gaan van een schriftelijke verklaring van die kandidaat, dat deze bereid is een eventuele benoeming te aanvaarden.

Bij het uitblijven van andere kandidaten wordt br. Oldrik Verloop geacht te zijn verkozen.

Kerkenpad

Het kerkenpad van de H4H (normaal gesproken ergens half september) gaat dit jaar wegens corona niet door. Het blijkt onmogelijk om een tocht te organiseren onder de huidige omstandigheden. We hopen op een kerkenpad volgend jaar, te organiseren door de Lutherse Gemeente.

Gespreksgroep Boeken van de Bijbel

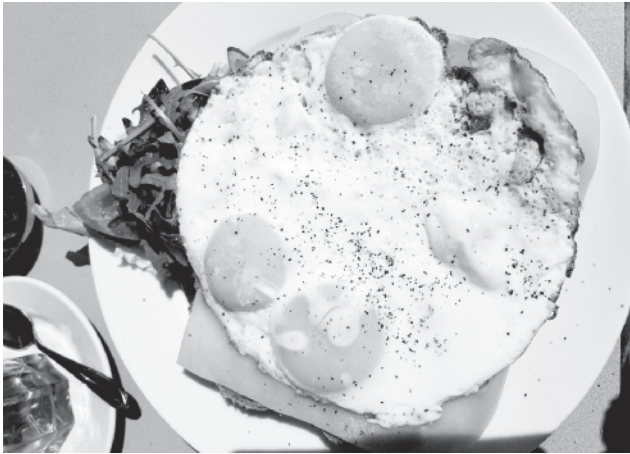
In de paar voorgaande jaren bespraken we met een groepje boeken rond de Bijbel. We lazen het boek Job en daarna het verhaal van Job zoals Guus Kuijer dat vertelt in dl. 5 van De Bijbel voor ongelovigen. En vorig jaar lazen we met elkaar van Carel van ter Linden Wandelen over het water. Dit jaar willen we kijken naar de parallellen en verschillen tussen een aantal verhalen in de vier evangeliën. We beginnen met de Bergrede volgens Mattheüs en de Veldrede volgens Lucas.

We komen samen op de derde dinsdag van de maand, van 15.00 tot uiterlijk 17.00 uur.

Een hartelijke uitnodiging om je aan te sluiten bij dit groepje.

Leiding: Mieke Krebber (020-6731926)

Foto's van een vakantie – in Nederland en daarbuiten

Joke van der Heide – *Uitsmijter in een standtent aan de kust van Noord-Holland*

Sjoukje Halbertsma – *Standbeeld van een Viking in Dorestad nu Wijk bij Duurstede*

Karen Lammers – *Kamperen*

Wim de Vries Lentsch – *Tijdens de hittegolf*

Mieke Krebber – Pick-nick op de laatste avond van een vakantie week op Dopersduin

Zomer 2020

Essemie van Dunné – In het buitenland op 1,5 meter afstand

Het team

Essemie van Dunné
voorganger, jongeren-
en opbouwwerker
in Noord
t 06 48 35 07 25
e.vandunne@vdga.nl

Joke van der Heide
jongerenwerk
t 06 17 96 43 71
j.vanderheide@vdga.nl

Henk Leegte
predikant
t 06 45 62 62 70
h.leegte@vdga.nl

Ewoud Roos
predikant
t 06 48 88 35 97
e.roos@vdga.nl

Liliane van der Steur
jeugdwerker
t 06 21 39 75 44
l.vandersteur@vdga.nl

Collectebestemmingen September 2020

- **6 september – Broederschapscollecte t.b.v. de ondersteuning van de Indonesische broederschappen**

Er zijn drie Broederschappen in Indonesië; twee daarvan kunnen onze steun goed gebruiken, nl. Gereja Injili di Tanah Jawa (GITJ) (ca. 65.000 leden), ontstaan uit Nederlandse zending, en de Gereja Kristen Muria Indonesia (GKMI) (ca. 16.300 leden), voornamelijk bestaande uit Indonesiërs van Chinese afkomst.

Rekeningnummer: NL19ABNA0243493886 t.n.v. Alg. Doopsgez. Sociëteit, Amsterdam, inzake Indonesië

- **13 september – Stichting Stuwkracht 10**

Stuwkracht 10, een doopsgezind initiatief, krijgt verzoeken om financiële hulp uit alle hoeken van de wereld en helpt onmiddellijk in plotseling ontstane noodsituaties, 'stil' en eenmalig. Tijdens het Doopsgezind Wereldcongres in Amsterdam (1967) werd een oproep gedaan om 10% van het inkomen te bestemmen voor het lenigen van de nood in de wereld. Bijna honderd doopsgezinden gaven gehoor aan deze oproep en zo ontstond de Stichting Stuwkracht 10.

Rekeningnummer: NL30INGB0001211010 St. Stuwkracht, Oostzaan

- **20 september – Broederschapscollecte t.b.v. vredeswerk van de Stichting Doopsgezind WereldWerk**

Rekeningnummer: NL27TRIO0786880333 t.n.v. de St. Doopsgezind WereldWerk te Deventer

- **27 september – Broederschapscollecte t.b.v. vredeswerk van de Stichting Doopsgezind WereldWerk**

Rekeningnummer: NL27TRIO0786880333 t.n.v. de St. Doopsgezind WereldWerk te Deventer

- **4 oktober – Oudezijds 100**

Mensen uit alle hoeken van de samenleving vormen samen Communitaire Gemeenschap Oudezijds 100. In de binnenstad van Amsterdam proberen zij in leven en werken het evangelie van Jezus Christus present te stellen. Oudezijds 100 biedt concreet hulp door inloop, maatschappelijke opvang, begeleid wonen, medisch maatschappelijke werk en medische zorg voor onverzekerden. De woongemeenschap functioneert hierin als groot gezin en oefenschool, die de hulpverlening ondersteunt.

Rekeningnummer: NL80INGB0000056295 St. Vrienden van Oudezijds 100, Amsterdam

Als u niet in de dienst aanwezig kon zijn en toch iets wilt bijdragen aan het project kunt u dat via het aangegeven bankrekeningnummer doen of via de Givt-app:

September 2020

(kerkdiensten: zie achterkant)

• Ma 7 sept	Bijbelgr. Rijpenhof; Henk L. en Joke	Singelkerk	20.00 uur
• Wo 9 sept	Zon'shoffers; Henk L. en Joke v.d. H.	Singelkerk	20.00 uur
• Di 15 sept	Boeken van de Bijbel: Luc. Veldrede	Singelkerk	15.00 uur
• Do 17 sept	Tumtummies; 11plus	Meerpad	18.00 uur
• Do 24 sept	Bijbelaars o.l.v. Ewoud Roos	Singelkerk	11.00 uur
• Di 6 okt	Bijbelkring (a) o.l.v. Henk Leegte	Singelkerk	13.00 uur
• Di 6 okt	Bijbelkring (b) o.l.v. Henk Leegte	Singelkerk	15.00 uur

- Voorlopig geen Open Kring in het Menno Simonshuis, geen repetities van het Singelkoor en geen regulier Mennomaal.
- De Bijbelkring o.l.v. Henk Leegte start pas in oktober.
- N.B. alle kringen voor jonge mensen komen bijeen op het Singel, in de kerkenraadskamer.

Kopij voor het volgende nummer vóór **11 september 2020** sturen aan Mieke Krebber
Mail: m.krebber@chello.nl
Adres: Europaplein 89, 1078 GZ Amsterdam (telefoon 020-6731926).

De redactie behoudt zich het recht voor artikelen in te korten of niet op te nemen.

Secretariaat en administratie
Singel 452
1017 AW Amsterdam
t kerk (020) 623 45 88
t secretariaat (020) 624 65 73
t boekhouding (020) 627 70 72
gironummer
NL11INGB0000141442 (VDGA)
website www.vdga.nl
website van de ADS: www.ads.nl

COLOFON

idA, in dit Amsterdam
Maandblad voor geloof
en gemeenteleven van
Doopsgezind Amsterdam.

Redactie

Essemie van Dunné
Sjoukje Halbertsma
Joke van der Heide
Karen Lammers
Wim de Vries Lentsch
Mieke Krebber (eindredacteur)
Interviews: Dirk Visser

Ontwerp en realisatie

Ontwerpgroep Lâle, www.lale.nl
T (033) 462 46 93

Verzending idA via het secretariaat:
e-mail: secretaris@vdga.nl

KERKDIENSTEN

	Singelkerk Centrum 10.30 uur	Meerpad Noord 10.15 uur	Menno Simonshuis Buitenveldert 10.00 uur
6 september Startdienst	Ds H. Leegte	E.M.L. van Dunné	In september nog geen dienst
13 september	Ds E.C. Roos		
20 september 20-27 Vredesweek	D. M.L. van Woerden	Ds E.C. Roos	
27 september	Ds H. Leegte		
4 oktober	Ds H. Leegte	Ds S.P. van der Meulen*	

* Ds Sonja van der Meulen is predikant van de Do-Re gemeente Leiden.

Lied van de maand: Lied 91a

Gekozen door Mieke Krebber.

36. Wie in de schaduw Gods mag wonen

1. Wie in de scha-duw Gods mag wo - nen,
hij zal niet ster - ven in de dood.
Wie bij hem zoekt naar on - der - ko - men
vindt een - maal vre - de als zijn brood.
God legt zijn vleu - gels van ge - na - de
be - scher - mend om hem heen als vriend.
En Hij ver - lost hem van het kwa - de,
op - dat hij eens ge - luk zal zien.

Toen ik het verhaal van Henk Leegte had gelezen vond ik dit lied, dat ik niet kende. Het is een lied bij Psalm 91. Het stond in Tussentijds, nr. 36, en nu ook in het nieuwe Liedboek als nr. 91a.

- Engelen zendt Hij alle dagen
om hem tot vaste gids te zijn.
Zij zullen hem op handen dragen
door een woestijn van hoop en pijn.
Geen vrees of onheil doet hem beven,
geen ziekte waar een mens van breekt.
Lengte van dagen zal God geven,
rust aan een koele waterbeek.
- Hem zal de nacht niet overvallen
zijn dagen houden eeuwig stand.
Duizenden doden kunnen vallen
hij blijft geschreven in Gods hand.
God legt zijn schild op zijn getrouwen
die leven van geloof alleen.
Hij zal een nieuwe hemel bouwen
van liefde om hun tranen heen.

tekst Jan Duin, bij Psalm 91
melodie Antoine Oomen
'Licht, dat ons aanstoot in de morgen'

Wie levert
voor de volgende
idA een lied of
gedicht in?